

ГАЛИЧИНА І ПОЛЬСЬКО-РАДЯНЬСЬКА ВІЙНА.

(Кореспонденція до "Укр. Шол. Вісти")

Галичина*) — край, що лежить на пограниччю різних держав, старих і нових, Польщі, Чехословаччини, Румунії з одного боку і Радянської України з другого боку, се ключ до сходу на захід, ключ при помочи котрого революція зі Сходу може і мусить перекинутись на захід Європи, її центр і на Балкан.

З другого боку край сей важний і з економічної точки погляду, як з урожайною землем, багатий на нафту, сім, віск і други природні скарби. Всі ці обставини заставляли і заставляють муть реакційні держави заходу і революційні держави Сходу звернути все більшу увагу на Галичину. Не дивися в тім, що в часі польсько-руської війни і одна і друга сторона сильно зацікавлені буди справою Галичини. І то, не тільки Польща, Росія і Україна, але також Румунія, Чехословаччина і Угорщина, які заступились незвичайно, коли червоні війська увійшли в Галичину і там стало будувати ся революційне життя в тісних контактах зі Східними Радянськими Республіками.

На разі справа скінчилась не так, як би нам бажалося. Революційні війська мусили шераз Галичину опустити, її знову взяв під свою "опіку" демократичний уряд польської республіки, однак безперечно, що перший прихід Червоних військ в Галичину і перша спроба організації радянської влади в Галичині лишали там по собі незвичайно гарний вплив і вражіння, показали на ділі, що тільки революційна, радянська власть може забезпечити долю і волю працюючих мас Галичини.

І ми певні щодо, що в недалекій часі революція таки переможе в нашій країні, обдертим до нитки польськими "опікунами" і що при другій пробі радянська Галичина удержити ся.

Ще перша польсько-українська війна в Галичині показала всім здороводумуючим Галичанам, які опинились за Збручем на українській території, що судячи її тісно звязана з Радянською Україною, і що ніякі "орієнтації" галицьких диктаторів — на Денікіна-Врангеля, Польщу-Петлюру чи Антанту взагалі — не можуть довести до розв'язання галицького питання.

І вони свідомо звязали свою долю з революцією на Вкраїні і в Росії.

З другого боку ще імперіалістична війна загнала в Росію і Україну багато Галичан, чи то військово-полоненими, чи біженцями і т. п.

Життєва революція не могла не захопити і їх своїм впливом і не пошкунти їх в ряди борців за побіду соціальної революції в Росії.

Вони розуміли добре, що працюючи в Туркестані, чи Сибірі, вони рівнож добре сповіають свій революційний обов'язок, як би працювали серед працюючих мас Галичини.

І от з тих робітників утворилось ядро партійних сил, яке поставило своєю задачею перевести революцію в Галичині проти всіх стремлень всяких "Національних Рад" з їх диктаторами, проти змагань Польщі і Петлюри, ганебних пестят Антанту.

На Україні повстало "Галицьке бюро" при Ц. К. К. П. (б. у.), яке в тісних контактах з К. П. (б. у.) почало свою роботу. Видавалось партійна і агітаційна література, посилались робітникам в Галичину для праці і звязку, котрі під тяжкою "опікою" польських властей і "своіх-же" ес-деків все таки встигли викликати серед галицького робітництва і бідного селянства заінтересоване до революції і втягнути їх в вир революційної боротьби.

Рівночасно велась освідомляюча і організаційна робота серед галицьких військових частин, які були на Україні, пригтовляючи їх до активної боротьби за остаточне соціальне визволене Галичини. Нагода скоро трафилась. Галицькі націоналісти заклали "умову" з Петлюрою і кинулись з цілою силою у війну з радянською Росією і Україною.

Перший наступ Поляків дав для них добрі наслідки, вони заняли велику часту України, здобули Київ і тріюмфували побіду.

Часть Галичан, коло 15.000 людей, далась зловити на вулочку Петлюри, зрадила Червоним військам, перейшли на бік Польщі, котра їх сейчас розоружила і послала в концетраційні табори. Ми потерпіли поражене і треба було готуватись до рішучої борби на смерть і жите, бо війна з Польщею застала нас не досить підготованими.

Однак спільними силами вдалось зреорганізувати фронт; Червона армія на всім фронті скоро перейшла в наступ і польська армія з величезними втратами цофнулась аж під Варшаву.

Червоні війська з початком місяця липня 1920 р. увійшли до Галичини.

Населені українське і жидівське витало Червону армію з отвертими раменами, виносило на зустріч червоноармійців харчі, мануфактуру, озброю, багато добровольців пішло в Червону армію визволяти Галичину від польських панів.

Польське населене майже поголовно втікло під впливом націоналістичної агітації польських ксьондзів і властей, котрі представляли їм, що большевики будуть різати всіх Поляків без різниці пола і віку.

Організацію радянської влади в Галичині заняв ся Галицький Революційний Комітет, в його склад увійшли: т. В. Затонський, член Ц. В. К. України і член Реввійськради армії, яка здобувала Галичину, за тим т. М. Баран, Мих. Левицький, Савка, К. Литвинюк, Гатревком в тісних контактах з Ц. К. К. П. Г., до котрого входив і низше підписаний, приступив до організації нового, революційного життя в Галичині; стрічаючи на кождім кроці ширій відклик серед робітництва і бідного селянства.

Серед селян нашлось багато т. зв. Американців, себто галицьких емігрантів, які по тим чи иншим причинам в останні часи вернули з Америки. Хоч багато з них і не було ще добре освідомлені з погляду політичного і соціального, однак серед галицького прибитого і "затурканого" селянства вони все таки виріжнялись соціальною свідомістю, набутою на еміграції в Америці, на що звернув бачну увагу Гатревком, стараючись по зможі використати всі клясово свідомі елементи Галичини.

На жаль нам не удалось дістатись ще до промислових центрів Галичини, Борислава, Дрогобича, Львова, ні до більш революційно настроєних наших Гуцулів, які в останні часи терпіли страшну нужду, голод і хвороби, котрі виробили в них велике зав'язане до революційної боротьби.

По містах і селах занятих повітів (Гусятин, Скалат, Тернопіль, Тереховля, Копичинці, Чортків, Заліщики, Бучач, Рогатин, Бережани, Перемішляни, Золочів, Збараж, Броди, Зборя, Сокаль) зорганізовано ревкоми, які приступили на місяць по точним вказівкам з Гатревкому будувати радянське жите.

Приступлено до організації нових професійних спілок, комуністичних гуртків, нового господарства, на селі і по містах.

Коротко кажучи, на кождому полі громадянського і економічного життя почалась

творча робота. Підготовались нові кадри галицьких червоних стрільців, яких частини були кинені на фронт.

Склякалось багато різних з'їздів повітових, які всі широкими діями радянської власти і обіцали всю свою активну поміч, щоби їх скоріше перевести в жите.

Треба зауважити однак, що вся та організаційно-революційна праця натрафляла на великі перепони.

Поляки оставили нам Галичину в страшній знищеній виді. Всі мости, вся залізниця дорога, всякий поштово-телеграфічний зв'язок — Поляки зруйнували. Малу худоби, коней, коров, масу всяких хліборобських знарядів вивезено, всі вагони забрано, а що не встигли Поляки увезти, то попалено і знищено.

І сей брак звязку відбивав ся незвичайно сильно і на ході воєнних подій на фронті і на нашій внутрішній організаційній роботі.

Прийшлось відбудовувати мости, перешивати залізні дороги на широкою-шляхні рельсо, а се вимагало дуже великої праці в звязі з недостатком матеріалів, кваліфікованих робітників на місцях і т. п.

З другого боку галицька псевдоінтелігенція і дрібна буржуазія ширила різні провокаційні чутки, баламутила народ і старалась придержуватись саботажу, відмовляючись від участі в роботі і т. п.

Однак працюючі маси Галичини без різниці національності широким піддержували Гатревком і місцеві ревкоми в його роботі.

Около півтора місяця їх праці лишало по собі в Галичині добру пам'ять і довго ще галицьке населене буде згадувати їх роботу, чекаючи до нової нагоди, коли вже остаточно революція в Галичині побідить.

А вона побідить... неминучо. Ні Петрушевич з його "Національною Радю", ні Петлюра, якого війська підчас поспадного наступу доконали до решти знищення Галичини, не мають ніякого фрунту для своєї праці в країні. Все населене відвернулось від них і бачить своє спасеніє тільки в соціальної революції, руководимої "большевиками", котра то на завсегдї тїшить ся в Галичині величезною популярністю.

Кінчаючи свою коротку статтю не можу не привітати всіх в Америці і в других краях проживаючих зараз наших Галичан-товаришів, які в комуністичній революції бачуть спасеніє не тільки українським, але і всіх працюючих мас без різниці національностей.

Жристувайте дружно до революційної борби, де-б Ви не були, пам'ятаючи, що Ваша праця принесе соціальне визволене не тільки там на місцях Вашого перебування, але і скріпить революцію в Росії і на Україні, і приведе до її побіди в Галичині.

Вперед, товариші! Недалекий вже час, коли побіда буде в наших руках, і червоний прапор засіє не тільки в Європі, але й в Америці!

Хай живуть американські товариші, які не забувають свого революційного обов'язку!

Нестор Хомин, б. член Ц. К. К. П. Г.

Гнет робітничого руху в Румунії.

Уряд ген. Авареску на стількі сальний, що уживає всяких можливих средств, щоби здавити робітничий рух. Послугується ся н. пр. такими средствами, як виміжний стан, цензура і військові суди. А рещтував всіх соціалістичних послів і завів орган "Sozialismul" та опечатав професіональні союзи. Така диктаторська політика ген. Авареску захитала вже в основах цілий його уряд. Цяла суспільність проти нього, а до того Авареску вічно живе у незгоді з міністром заграничних справ Тасе Помеску. Се й прискорило упадок Авареску.

ВІДОЗВА В. Ц. В. К. ДО КАРЕЛЬСЬКОГО НАРОДУ.

Постановою з дня 7. червня 1920 р. В. Ц. В. К., на основі ст. 11 Конституції Р. С. Ф. С. Р. про самозначене народів, ухвалив, в-цлях закріпленя боротьби за визволене працюючих мас Карелії, утворити обласне об'єднане, Карельську Трудову Комуну. Постановою з дня 4. серпня 1920 р. Совіт Народних Комісарів і В. Ц. В. К. означили границі Карельської Трудової Комуни.

В тісній злуці з працюючими масами всіх національностей, заселюючих Р. С. Ф. С. Р., карельський трудовий нарід вступає в нову добу своєї історії. Будучи судьби карельського працюючого народу находить ся в його власних руках. Перед ним отварають ся нічим не обмежені можливости національного розвитку на основі самоозначення працюючих мас.

Могутня федерація працюючих народів, об'єднаних в Російській Соціалістичній Республіці, стоїть на сторожі прав працюючих мас Карелії, їх національного самоозначення і їх свободи з ярма яких би там не було гнобителів чи визискувачів.

Карельський нарід, що протягом довгого ряду століть боров ся серед своєї убоготи і суворой природи за своє історичне, вступає на шлях широкого національного розвитку в сімі освободжених від рабства і визиску працюючих мас різних національностей. Карельський нарід, що зумів зберігти в своїм суворім житті свою власну мову і останки своїх старинних народних переказів, дістає тепер спринуго завойувати собі мирною і культурною працею нову будучинну, як самовизначивший ся свободний нарід. Його зав'язку працюючі предки оставили йому пам'ятки свого суворого життя в виді народних пісень і переказів, що були для него зв'язком з нещасними поколіннями, які працювали серед той самої суворой природи.

Протягом многих століть карельський працюючі маси житотили під важким тягарем звірачного царського режиму, терпячи від дикої варварської сваволі царських урядників і всяких агентів та прислужників царизму.

Геройська революційна боротьба російського пролетаріату принесла і карельському працюючому народови визволене від тяжкого ярма царської тиранії. Але історія приготувала для него новий допест, і біогвардійські банди, підтримувані або утворені експлуататорськими елементами, місцевими або сусідніми хижакками і кровопийцями, кинули карельський нарід на криваві страхоті біогвардійського наїзду.

Весь тягар кривавих репресій під властою варварських біогвардійських банд цілком упав на широкі маси карельського народу, сини котрих брали участь в геройській боротьбі проти насильників і падали жертвами їх звірячих репресій, отвараючи своєю смертю ліпшу будучинну для своїх працюючих братів.

Рука в руку з працюючими масами Соціалістичної Республіки, при допомозі її геройської Червоний Армії і в союзі з хоробрими силами спорідненої Фінляндії, червоними фінляндськими комуністичними відділами, карельський працюючий нарід визволив ся від насильства біогвардійських банд і від ярма хижаків і визискувачів.

Карельський працюючий нарід, як і інші народи Соціалістичної Республіки, отримав на рещту в особі своїх робітничих і селянських совітів оруде своєї соціальної освободжени і свого мирного культурного і національного розвитку.

Найвищим органом влади карельської трудової комуні і тепер Зізд Совітів Карелії, а тимчасово сі функції виконує карельський Ревком. Ка-

рельська Трудова Комуна, згідно з ухвалою першого Всекарельського Зізду Совітів, захоче тісно зв'язатись з робітничими масами Росії і з Російською Соціалістичною Республікою в її цілости.

Але як частина Республіки, що відрізняється ся від інших її частин своїми національними і економічними умовами, Карельська Трудова Комуна буде мати свої власні компетентні органи самоуправління з широким свободою ділянь. Обсяги її компетенції будуть означені в порозуміню з відповідними органами власти Соціалістичної Республіки, на основі принципів тісного об'єднаня і солідарности працюючих мас різних національностей і права кождої з них на самоозначенне.

Правительство Соціалістичної Росії з радістю вітає новонароджену Карельську Трудову Комуну, що вступала в сімі трудових Соціалістичних Республік, і воно глибоко увірене в тім, що Карельська Комуна буде розвивати ся і процвітати, як борець за власть робітничої класи, на далекий північно-західній окраїні Федеративної Соціалістичної Республіки. Правительство Соціалістичної Росії дає Комуні приреченне, що воно всіма мірами буде її піддержувати і охороняти в її праці, призначаючи поспіду нероздільним важним ступенем в великій задачі будівництва Всесвітнього Соціалістичного Устрою.

Голова В.Ц.В.К. М. Калінін, Секретар В.Ц.В.К. А. Енуїдзіє.

ГОЛОД І РУІНА В ЕВРОПІ.

Війна та її світова заверуха, що шестий рік вже шалеє, знищила головно європейській краї. Вони станули няд беремо економічної руїни, знищення продукції та голоду. Недавно тому Американське Стівмен оголосив у бюлетнях "Ліги націй" цікаві статистичні дані про руїну та голод в Європі під теперішню пору.

Після його обчислень, європейські краї потребують без Росії 18,200,000 метричних тон збіжжа на виживане свого населеня. Перед війною Європа продукувала 8,545,000 тон а рещту мусила спровозувати. Сама тільки Америка і Австралія давали 7.2 мільонів тон. Перед війною давала Росія 5 мільонів тон збіжжа, Румунія і Угорщина 7 1/2 мільона тон. Тепер сей контингент дуже слав, бо н. пр. Румунія дає тільки 150,000 тон, а други краї не тільки що не вивозять, але мусять самі се купувати збіжж на свої потреби.

Не ліпше стоїть справа з мясом. З Росії, бують Австрії, Угорщини та Балкану не вивозить ся тепер нічого, а число худоби в Англії, Франції, Голандії, Німеччині та Скандинавії не зросло, а зменшилось ся о 10 проц. Число свиний, яке перед війною вносило 141,600,000, спало тепер на 19,200,000 штук.

Не ліпше стоїть справа поживи, стоїть теж в Європі і справа промислу. І тут теж побітнана велика руїна. Англія, Франція, Німеччина, Бельгія і Голландія черед війною давали європейським країям 90 проц. вугля. Ше в 1913 р. їх продукція вносила 549 мільонів тон вугля. В 1918 р. спала вона на 434 мільонів тон, а в 1919 р. аж на 389 мільонів тон.

Так сама упала й продукція заліза. Коли ше в 1913 р. європейські краї випродукували 34,880,000 тон заліза, то в 1918 спало се число вже на 20,872,000 тон, а в 1919 р. аж на 16,836,000 тон.

А залізо й вугіль се основа не тільки промислу, але й комунікації. Без комунікації неможливий правильний довіз належне заосмотрене в харчі європейських країв.

А до того наслідком руїни промислу — обезцінене паперового гроша європейських країв і звизка американських доларів, все те унеможливило закупку збіжжа й товарів за океаном в Америці.

Європа тяжко, бо голодом і руїною відкоптує крований війний танець капіталістичного імперіалізму. ("Вперед")

ДОРІЖНЯ І СПАДОК ПОЛЬСЬКОЇ ВАЛЮТИ.

Після обчислень знавців, доріжня росте в Польщі скорше як спадає марка. Вивіз товарів буде недовзі неможливий і в сей спосіб пропаде надія підвищити вартість марки, зглядно набути в якийсь спосіб заграничну валюту. З сеї причини польське министерство скарбу задумує зніести деякі експортні оплати для заграниці, н. пр. на дерево. Се обнижить ціну дерева для заграниці, але державний скарб втратить одно жерело своїх доходів.

З огляду на підвижку цін продукції, нерівномірно до спаду марки, вже нині депеша німецька сіль від галицької, а навіть дешевше заграничне збіжж від польського у вільній торгівлі. Тоді більше корисним глобуи спровадувати все з заграниці. Коли ж однак поминаєть ся факт, що ніка країна не має надміру товару, особливо харчевих середників, то заходиться питанне: за що Польща буде спровадувати, коли марка нічого не варта, а заграничної валюти нема, бо її можна здобути тільки дорогою експорту?

ПОВИГИ ПОЛЬСЬКОГО ЖАНДАРМА В ГАЛИЧИНІ.

З Підгайчанщини пишуть до "Вперед": Бувший український жовнір Павло Лещук з Волощині поч. Литвинів, вернув до свого села і тут занедужав пнястим тифом. По десятиятижневій недужі напад на його помешкане жандарм з Божикова Лебединські і при повній збруї, приступив до лежачого в постелі, ударив кілька разів в лице і замахнув ся батгеетом. На крик дітей і жінки прибігли ше два жандарми з той самої станиці Лівтан і Чайковский і шойно вони відірвали озвірілого товариша від жакла хорого.

В тиждень по тім Лебединські арештував його під закиданням різних видуманих злочинів проти польської армії, в підставі яких командант етату в Підгайчакі казав арештованого конфінувати і зачати проти нього судове слідство.

Жандарм Лебединські не дав за вигране. Почав розпускати поголоски, що Лещук большевицький агітатор і що він мусить його засадити до Бригідок.

Лещук мусів спасати ся втечею і жив остеронь в лісі. Раз тільки поважив ся зайти до хати до дітей, та якраз в той час надіхав жандарм Лебединський ше з другим і почав за ним стріляти. Лещук кинув ся в хаші і тим спосибом спас своє жите, хоч Лебединські начав хвалити ся перед людьми, що він вже його вбив.

І се його не вдоволило. Тепер розпочав він свої напасти на родню Лещука. На кождо кроці переслідував і його жінку і дітей, хоч вони ізза відсутности мужа й батька попали в крайню нужду.

І інші люди пізнали руку жандарма Лебединського. І в Божикові і в Литвиніві і в Рудниках і в Волощині і в Сльку. В Сльку на приклад Лебединські недавно напад оного мужика і забрав йому 2,500 корон, яких по нинішній день не видав. Свідок Л. Шляхетко, підлісничий в Божикові.

І багато інших фактів можна би навести. Та чейже і ті дані вистарчать.

Що продукує Америка?

Злучені Держави, що мають 6 прц. людий світа і 7 прц. світової землі, продукують: 20 прц. світового засобу золота, 25 прц. пшениці, 40 воню мешкає в поганих землях; його десятикують різаньку, 52 прц. вугля, 60 прц. алюмінія, 60 прц. міді, 70 прц. бавовни, 66 прц. олію, 75 прц. кукурудзи і 85 прц. світового засобу автомобілів.

З ПОЛЬСЬКОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ.

Справа адміністрації Східної Галичини є оточена непроглядною тайною. Населене не має над нею ніякої контролі, ні впливу. Над сею адміністрацією нігде не ведеться ніякої дискусії; ніхто не знає, який її бюджет, приходи й видатки; населене цілковито не знає, куди й на які ціли ідуть побирані в краю податки і данини; нема ніяких урядових публікацій, кляко, на що, де й коли видало ся з публічних фондів.

Тільки від часу до часу відбуває генеральний делегат польського уряду якісь тайні засідани в кружку кількох ордінців нікому не знаних, ніким не вибраних, перед ніким не відвічальних. Сі одиниці творять так звану прибічну раду делегата.

З сіх засідань прибічної ради не видаєть ся ніяких офіційних комунікатів, ні рахункових звітів. В місцевій польській пресі появляють ся тільки якісь недокладні неконтрольовані реляції, з яких не можна виробити собі найменшого погляду, як властиво виглядає і на чому полягає ся польська адміністрація. ("Вперед")

ВІПСЬКОВА КОЛЬОНІЗАЦІЯ.

Польський уряд має предложити в найближчих днях соймови законопроект по надане земель здемобілізованим жовнірам на білоруських і українських територіях, які мають ся прилучити до Польщі.

"Kurjer Lwowski" довідуеть ся, що на військову кольонізацію призначено 22 повітів, в тому 11 українських повітів: Бересте, Пінськ, Кобринь, Володимир, Ковель, Луцьк, Рівне, Дубно, Серин, Кременьч, Острів. Здемобілізовані жовніри польської армії мають дістати безплатно або на довгорочинцеву сплату наділі до 45 гектарів. Надто мають одержати частину живого й мертвого інвентаря (кої, вози) з демобілізації, будівельний матеріал до 80 кубічних метрів, а надто мають ся призначити два мільярди марок на уділене кредиту жовнірам в готіві, або знарядж, збіжж під засів і т. и. "Kurjer Lwowski" кинить своє донесенє ось так: "Молодий жовнір змінить кріс на плауг і сорику, не переставачи бути сторожем і оберонцем Польщі".

З ДОМБЯ.

З Домб'я пишуть українські інтерв'ювані до перемиської "Укр. Хати" так:

Відносини тут страшні. Перевели тут перегрупповане, помістили всіх без виїмку по різних барьках без ложок, сніжників і копіїв; в кімнатах голі дошки, вікна без шиб; про опалюване і говорити нема що. Нашу кухню розв'язали, кождий мусить їсти те, що в барачній кухні варять. Харч страшний, так, що рішучо ніхто не вивердить, як що так довше буде тривати.

Комуністів і всіх тих, що мають у своїх документах зазначено, що мали щонебудь спільного з большевиками, або їм сприяли, як і тих, що зазначено "niebezpieczni dla państwa", замкнено в барачу ч. 17. Іх не пускають під ніякою умовою поза дрїт, навіть до рапорту. В сему барачу замкнено майже всіх галицьких Українців.

Вітос на Волині.

Польський прем'єр міністрів Вітос, обіхавши своєю часу Східну Галичину, відбув подорож по Волині. В дорозі до Луцька до Рівного відвідав прем'єр кілька громад, цілком зовно знищених війною. Населене находить ся там в надзвичайно тяжкому положенню; воню мешкає в поганих землях; його десятикують різаньку, хвороби і недостає йому всього.